

Yenidoğan Yoğun Bakım Ünitesinde Bebeği Yatan Ebeveynlerin Stres Düzeylerinin Belirlenmesi

Determination Of Stress Levels Of Parents İn Newborn Intensive Care Unit Of Baby

Emriye Hilal YAYAN¹, Mikail ÖZDEMİR², Mehmet Emin DÜKEN³, Yeliz SUNA DAĞ⁴

ÖZ

Bu araştırmanın amacı yenidoğan yoğun bakımda bebeği yatan ebeveynlerin stres düzeylerinin incelenmesidir. Araştırma tanımlayıcı ve kesitsel tipte bir araştırmadır. Araştırmanın verileri "Ebeveyn Bilgi Formu" ve "YYBÜ Anne-Baba Stres Ölçeği" veri toplama araçları ile yüz yüze görüşme ile toplanmıştır. Araştırmaya bebeği YYBÜ yatmakta olan 160 ebeveyn katılmıştır. Araştırmaya katılan ebeveynlerin %70 anne ve %30'u babalardan oluşmaktadır. Ebeveynlerin Stres Ölçeği ve alt boyut puan ortalaması ile kilosu ve doğum haftası arasında ve Ebeveynin yaşı ile anne baba rolü arasında negatif yönde ilişki tespit edilmiştir. Ebeveynlerin bebeklerini günlük görme süreleri ile görünüm ve davranışlar alt boyutu arasında negatif yönde zayıf bir ilişki saptanmıştır. Bebeklerine ilk dokunma zamanı ile görüntü ve sesler arasında ve bebeklerini ilk besleme zamanı ile anne baba rolü arasında pozitif yönde zayıf ilişki bulunmuştur. Bebeğin doğum kilosunun, haftasının ve bebeği görme süresinin ebeveyn stresinin önemli bir yordayıcısı olduğu söylenebilir. Bebeğin doğum kilosu ve haftasının düşük olması ebeveynlerin stresini artırırken, bebekleri ile etkileşime geçmeleri streslerini azaltmaktadır.

Anahtar Kelimeler: YYB, Ebeveyn, Stres

ABSTRACT

The aim of this research is to examine the stress levels of parents who are infants in neonatal intensive care unit(NICU). The study is descriptive and cross-sectional type research. The data of the study "Parent Information Form" and " NICU Parent Stress Scale" were collected through face-to-face interviews with data collection tools. The survey included 160 parents who were hospitalized with a NICU. Of parents surveyed consists of 70% mother and 30% father. Parental Stress Scale and subscale score mean, weight and birth week, parental age and parental role were found to be negatively correlated. Parents determined a poor relationship between their daily visibility of their babies and the subscale of visual and behavior on the negative side. There was a weak positive relationship between the first touch of the baby and the visual and sounds, and the first feeding time of the baby and the parent role. It can be said that the birth weight of the baby, the baby's gestation week and the duration of baby's sight is an important predictor of parental stress. While the baby's low birth weight and the week increase the stress of the parents, interaction with their babies decreases their stress.

Keywords: NICU, Parents, Stress

*Bu Çalışma 1. Uluslararası Sağlık Bilimleri Kongresi 'nde Sözel Bildiri Olarak Sunulmuştur

¹Dr. Öğr. Üyesi İnönü Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi, emriye.yayan@inonu.edu.tr, ORCID: 0000-0003-0075-4171

²Hemşire İnönü Üniversitesi Turgut Özal Tıp Merkezi, mzdemir_@hotmail.com, ORCID:0000-0003-0012-5172

³Arş Grv. Harran Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi,Hemşirelik Bölümü, eminduken@harran.edu.tr. ORCID: 0000-0002-1902-9669

⁴Arş Grv. İnönü Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi, yeliz.suna@inonu.edu.tr. ORCID: 0000-0002-4547-5494

İletişim / Corresponding Author: Emriye Hilal YAYAN
e-posta/e-mail: emriye.yayan@inonu.edu.tr

Geliş Tarihi / Received: 17.08.2018
Kabul Tarihi/Accepted: 24.01.2019

GİRİŞ

Bebeklerinin herhangi bir nedenle yenidoğan yoğun bakım ünitelerine yatırılması ebeveynler için önemli bir stres nedenidir. Ebeveynler bebekleri ile eve dönmeyi planlarken bebeklerinin yenidoğan yoğun bakım ünitesine yatması ebeveynler de farklı streslere neden olur. Doğum ve yoğun bakım ortamına ait çevresel faktörler ve bebeğin sağlık sorunları ebeveynlerdeki stresin temel kaynaklarıdır.¹ Ebeveynlerin yaşadıkları stres faktörleri genellikle yenidoğan yoğun bakım ünitesindeki görüntüler, sesler ve bebeğin görünümü ile ilgilidir.² Annelerin yaşadıkları stres duygusal durumlarını ve anne-bebek bağının kurulmasını etkileyebilmekte ve annelerde anksiyete, depresyon gibi stres bozuklukları görülebilmektedir.³ Ebeveynler bebeklerinin sağlığı konusunda endişeli olmakla beraber tanımadıkları bir ortam olan yoğun bakım ünitesinin getirdiği birçok stresi de beraber yaşamaktadırlar.^{1,2}

Yenidoğan Yoğun Bakım Ünitesinde bebeklerinin yatması ebeveynler üzerinde stres, kaygı, üzüntü oluşturan bir durum olarak tanımlanmaktadır.³⁻⁵ Yapılan araştırmalarda; bebeği yenidoğan yoğun bakım ünitesinde yatan ebeveynlerin bebeklerinden ayrı olmak bebeğinin hastalığı bebeğin hassas vücut yapısı, bebeğin görünüşü ve davranışı bebeğin fiziksel kırılganlığı ile immatüritesi bebeklerinin tüp ve kablolarla bağlı görüntüsü, ebeveynlerin stres, anksiyete yaşamasına neden olmaktadır.^{3,4,6,7} YYBÜ'de bebeği yatan ebeveynlerin iyileştirilmesi ve etkin müdahalelerin geliştirilmesi için stres ile ilişkili faktörlerin belirlenmesi önemlidir.

Yenidoğan yoğun bakımın çevresel özellikleri ebeveynler üzerinde strese neden olmaktadır. Hastalığın tedavisi ve uygulanan işlemler, mali yükler, bebeğinin yanında bulunamayan annenin annelik rolünü yapamadığını düşünmesi, hastane personeli

ile yeterli iletişim sağlanamaması, yenidoğan yoğun bakım ekipmanlarının ve rutinlerinin anlaşılabilmesi, yenidoğan yoğun bakımdaki parlak ışıklar ve sesler, ilaç kokuları, doğuma ve yoğun bakım ortamına ait durum, sosyal ve emosyonel desteğin yetersiz olması gibi birçok faktör sayılabilir.^{3,4,8}

Yenidoğan yoğun bakım üniteleri yüksek teknolojik donanımların kullanıldığı özellikli birimlerdir.^{3,7} Literatürde yenidoğan yoğun bakım ünitesinin sesli, ışıklı, hareketli ve teknolojik olmasının ebeveynlerde strese neden olduğu belirtilmektedir.^{3,4,7}

Ebeveynlerin stres nedenlerini araştıran araştırmalarda, bebeğin özellikleri ile beraber yoğun bakım ünitelerinin de ebeveyn stresi üzerindeki etkisi incelenmiştir. Literatür incelendiğinde de bebeğin davranışları ve bebeğin görünümü en yüksek düzeyde strese neden olurken, Yenidoğan Yoğun Bakım Ünitesindeki alanlar ve seslerin daha düşük düzeyde strese yol açtığı görülmektedir.^{4,9}

Ebeveynlerin stres nedenleri ve düzeyleri de farklılık göstermektedir. Annelerin stres düzeyleri babaların stres düzeylerinden daha yüksek olmakla birlikte, babaların stres kaynağının mali yükler ile ilişki olduğu bildirilmektedir.¹⁰

Bebeğin yenidoğan yoğun bakım ünitesinde bulunduğu dönem içerisinde ebeveynlerin normal yaşamlarını sürdürmelerinde yardımcı olacak hemşirelik girişimlerinin sağlanması ve ebeveynlerin yaşadıkları stres düzeyinin ve strese karşı verilen tepkilerin belirlenmesi, stresle baş etmede önemli bir yere sahiptir. Bu nedenle bu araştırma yenidoğan yoğun bakım ünitesinde bebeği yatan ebeveynlerin stres düzeylerinin belirlenmesi amacıyla yapılmıştır.

MATERYAL VE METOT

Araştırmanın Tipi

Araştırma tanımlayıcı bir çalışmadır.

Araştırmanın Evren ve Örneklemi

Araştırma Ocak - Nisan 2017 tarihleri arasında bir üniversite hastanesinin yenidoğan yoğun bakım ünitelerinde yatmakta olan bebeklerin ebeveynleri ile yapılmıştır. Araştırmanın yapıldığı hastanede 3 farklı düzeyde yenidoğan yoğun bakım ünitesi yer almaktadır. Her üniteye 20 kuvöz bulunmaktadır. Yenidoğan yoğun bakım ünitelerinde yaklaşık 45 hemşire, 2 neonotoloji uzmanı doktor görev yapmaktadır.

Araştırmanın evrenini yenidoğan yoğun bakım ünitesinde bebeği yatan ebeveynler oluşturmaktadır. Araştırmanın örneklemini Open Epi programı ile yapılan güç analizine göre 0,5 etki büyüklüğünde ve 0,05 alfa düzeyi ile belirlenen % 95 güven aralığında 160 ebeveyn oluşturmaktadır.

Araştırmanın dahil olma kriterleri; Ebeveynlerin yoğun bakım ünitesinde 0-2 aylık bebeğinin bulunması, ilkökul ve daha fazla eğitime sahip olması, Türkçe konuşup anlayabilmesi, bebeklerinin 1. 2. veya 3. düzey yoğun bakımların birinde yatıyor olması, ruhsal hastalık tanısı bulunmaması ve bebeklerin konjenital anomaliye sahip olmaması olarak belirlenmiştir.

Veri Toplama Araçları ve Verilerin Toplanması

Veriler araştırmacılar tarafından YYBÜ bebeği yatmakta olan ebeveynlerden "Ebeveyn Bilgi Formu" ve "YYBÜ Anne-Baba Stres Ölçeği" aracılığı ile yüz yüze görüşme tekniği kullanılarak toplanmıştır.

Ebeveyn Bilgi Formu

Araştırmacılar tarafından literatür doğrultusunda^{11,12} hazırlanmış olan form yaş, cinsiyet, eğitim düzeyi, doğum şekli, bebeğin doğum haftası ve kilosuna gibi özellikleri inceleyen 17 sorudan oluşmaktadır.

Yenidoğan Yoğun Bakım Ünitesi Anne-Baba Stres Ölçeği

YYBÜ Anne-Baba Stres Ölçeği, yoğun bakım ünitesinin fiziksel ve psikososyal çevresinden kaynaklanan stresörlerin ebeveynler tarafından algılanma düzeylerini belirlemektedir. Ölçek maddeleri 1 (stresli değil)'den 5'e (aşırı derecede stresli) derecelendirilmiş 5'li likert tipi bir ölçektir. Görüntü ve sesler (α : 0.80), Görünüm ve Davranışlar (α : 0.92) ve Anne-Baba Rolü (α : 0.90) olmak üzere üç boyuttan oluşmaktadır. Bizim araştırmamızda Cronbach alfa değerleri Görüntü ve sesler α : 0.76, Görünüm ve Davranışlar α : 0.89 ve Anne-Baba Rolü α : 0.91 olarak tespit edilmiştir. Ölçekten alınan puanın yüksekliği ebeveynin stres düzeyini göstermektedir (min: 0, max: 170). Ölçeğin Türkçe geçerlik güvenirlik çalışması Turan ve Başbakkal tarafında 2006 yılında yapılmıştır.¹¹

Araştırmanın Analizi

Araştırmanın veri analizinde SPSS-23 programı kullanılmıştır. İstatistiksel analizlerde veriler normal dağılım göstermiş olup ortalama, yüzde, frekans dağılımları, ANOVA, Student's T test ve Spearman korelasyon kullanılmıştır.

Araştırmanın Etik Yönü

İnönü Üniversitesi Girişimsel Olmayan Klinik Araştırmalar Etik Kurulundan etik izin (2016/13-4), çalışmanın yapıldığı hastaneden kurum izni alınmıştır. Araştırmaya katılmayı kabul eden tüm katılımcılara araştırma hakkında bilgi verilerek yazılı onamları alınmıştır.

BULGULAR VE TARTIŞMA

Araştırmaya katılan ebeveynlerin %70'i anneler, % 30'u babalardan oluşmaktadır. Ebeveynlerin % 48,2'si ilköğretim, % 27,7'si lise mezunudur. Araştırma kapsamındaki bebeklerin % 80,4'ü planlanan gebelik ve % 73,2'si sezaryen ile doğmuştur. Annelerin % 72,3'ü gebelikte, % 75,9'u doğumda bir sağlık sorunu yaşamıştır. Araştırmaya katılan ailelerin % 12,5'inin daha önce bir prematüre bebeği olmuş, %16,1'nin başka bir bebeği daha önce yoğun bakımda yatmıştır (Tablo 1). Yenidoğan Yoğun Bakım Anne Baba Stres Ölçeği puan ortalaması $132,35 \pm 17,05$ 'dir (min: 73- Max: 166). Ölçek alt boyutları puan ortalamaları, görüntü ve sesler $18,30 \pm 4,97$ (min: 5- max: 30), görünüm ve davranış $71,54 \pm 9,43$ (min: 44- max: 85), anne ve baba rolü $42,50 \pm 7,10$ (min: 16- max: 55) olarak tespit edilmiştir.

Tablo 1. Ebeveynlerin Demografik Özellikleri

	Sayı	%
Ebeveyn		
Anne	112	70,0
Baba	48	30,0
Eğitim durumu		
Okuryazar değil	12	7,1
İlköğretim	77	48,2
Lise	44	27,7
Üniversite	27	17,0
Canlı doğum sayısı		
Bir	55	33,9
Birden fazla	41	66,1
Ölen çocuk sayısı		
Yok	95	58,9
Bir	48	29,5
Birden fazla	11	11,6

Tablo 1. devamı

Planlanan bebek olma durumu		
Evet	131	80,4
Hayır	29	18,6
Gebelikte sağlık sorunu yaşama durumu		
Evet	44	27,7
Hayır	116	72,3
Doğumda sağlık sorunu yaşama durumu		
Evet	38	24,1
Hayır	122	75,9
Doğum şekli		
Sezaryen	118	73,2
Vajinal Doğum	42	26,8
Daha önce prematüre bebeği olma durumu		
Evet	20	12,5
Hayır	140	87,5
Daha önce YYB yatan bebeğinin olma durumu		
Evet	25	16,1
Hayır	135	83,9

#: Yüzde

Araştırmaya katılan anne ve babaların stres puanları karşılaştırıldığında annelerin puan ortalamalarının babalara göre daha yüksek olduğu, anne ve baba rolü alt boyutu ve ölçek toplam puan ortalamalarında farkın anlamlı olduğu görülmüştür. Ebeveynlerin stres düzeyleri bebeğin yattığı yoğun bakım ünitesi düzeyinden etkilenmektedir. En yüksek stres 2. düzey yoğun bakımda bebeği yatan ebeveynlerde bulunmakta olup ileri Tukey analizine göre tüm gruplar arasında anlamlı fark bulunmaktadır. Ebeveynlerin sağlık personelinde yeterli bilgi alma durumunun, ebeveynlerin görünüm ve davranışlar, anne ve baba rolü alt boyutları ile ölçek toplam puanlarının gruplar arasında anlamlı fark olacak şekilde düşük olduğu belirlenmiştir (Tablo 2).

Tablo 2. YYBÜ Anne-Baba Stres Ölçeğinin Bazı Değişkenler ile Karşılaştırılması

		Görüntü ve Sesler	Görünüm ve Davranış	Anne ve Baba Rolü	YYBÜ Anne-Baba Stres Ölçeği
Ebeveyn	Anne	18,47±4,79	72,10±9,35	43,89±6,67	134,47±16,23
	Baba	17,91±5,38	70,22±9,57	39,25±7,09	127,39±18,04
	<i>t</i>	0,648	1,155	3,956	2,442
	<i>p</i>	0,518	0,250	0,000	0,016
Bebeğin yattığı Yoğun Bakım	3 Düzey (n:70)	18,22±5,39	72,45±10,74	44,74±6,67	135,42±18,12
	2 Düzey (n:55)	20,45±3,94	76,30±5,06	44,85±4,62	141,61±8,56
	1 Düzey (n:35)	16,65±4,89	67,34±9,56	39,52±7,86	123,52±17,28
	<i>F</i>	10,009	16,968	12,437	23,061
<i>p</i>	0,000	0,000	0,000	0,000	
Yeterli bilgi alma durumu	Evet (n:103)	18,18±4,88	70,39±9,09	41,79±7,26	130,37±17,20
	Hayır (n:57)	18,52±5,16	73,61±8,18	43,77±6,68	135,91±16,33
	<i>t</i>	0,415	2,087	1,693	1,983
	<i>p</i>	0,678	0,038	0,042	0,046

Ebeveynlerin Stres Ölçeği ve alt boyut puan ortalaması ile bebeğin kilosunu ve doğum haftası arasında negatif yönde orta ilişki olduğu bulunmuştur. Ebeveynin yaşı ile anne baba rolü arasında negatif yönde zayıf ilişki tespit edilmiştir. Ebeveynlerin bebeklerini günlük görme süreleri ile görünüm ve davranışlar alt boyutu arasında negatif yönde zayıf ilişki bulunmuştur. Ebeveynler bebeklerini ne kadar uzun görürse bebeğin

görünüm ve davranışları ile ilgili daha az stres yaşamaktadırlar. Ebeveynlerin bebeklerine ilk dokunma zamanı ile görüntü ve sesler arasında ve bebeklerini ilk besleme zamanı ile anne baba rolü arasında pozitif yönde zayıf ilişki bulunmaktadır. Ebeveynlerin bebeklerine dokunmalarının gecikmesi görüntü ve seslerde, ilk beslenmenin gecikmesi ise anne-baba rolünde stresi artırmaktadır (Tablo 3).

Tablo 3. YYBÜ Anne-Baba Stres Ölçeği ile Bazı Değişkenlerin İlişkisi

		Görüntü ve Sesler	Görünüm ve Davranış	Anne ve Baba Rolü	YYBÜ Anne-Baba Stres Ölçeği
Bebeğin Doğum Kilosu	<i>r</i>	-,371**	-,535**	-,370**	-0,558**
	<i>p</i>	,000	,000	,000	0,000
Bebeğin Doğum Haftası	<i>r</i>	-,219**	-,330**	-,330**	-0,384**
	<i>p</i>	,005	,000	,000	0,000
Ebeveynin yaşı	<i>r</i>	,017	-,042	-,246**	-0,121
	<i>p</i>	,832	,599	,002	0,128
Bebeği görme süresi	<i>r</i>	-0,061	-0,202*	-0,150	-0,150
	<i>p</i>	0,442	0,010	0,058	0,186
Bebeğe ilk dokunma zamanı	<i>r</i>	0,172*	0,054	0,089	0,123
	<i>p</i>	0,030	0,501	0,258	0,121
Bebeği ilk besleme zamanı	<i>r</i>	0,076	-0,47	0,246**	0,021
	<i>p</i>	0,342	0,551	0,002	0,720

*0,05, **0,01

Çoklu doğrusal regresyon analizi sonucunda bebeğin doğum kilosunun, haftasının ve bebeği görme süresinin ebeveyn stresi ile orta düzeyde ve anlamlı bir ilişkiye sahip olduğu bulunmuştur ($R=,64$, $R^2=,42$, $p<,01$). Buna göre bebeğin doğum kilosunun, haftasının ve bebeği görme süresinin ebeveyn

stresinin toplam varyansının %42'sini açıklamaktadır. Standardize edilmiş (β) katsayısı ve *t* değeri incelendiğinde bebeğin doğum kilosunun, haftasının ve bebeği görme süresinin ebeveyn stresinin önemli bir yordayıcısı olduğu söylenebilir (Tablo 4).

Tablo 4. Çoklu Regresyon Modeli ile YYBÜ Anne-Baba Stresi ve Bazı Değişkenlerin İncelenmesi

	B	SE	β	t	p	R	R ²
Sabit	-	1,125	-	-	-		
Doğum Kilosu	-,009	,001	-,513	-8,193	,000		
Doğum Haftası	-,997	,238	-,267	-4,184	,000	,648	,421
Bebeği görme süresi	-,086	,034	-,156	-2,518	,013		

SE=1,238, F=22,351, p<0,01

Yenidoğan yoğun bakım ortamında genellikle ihmal edilen bir konu ebeveyn stresidir. Ebeveynlerin stresi hem onlar için hem de sağlık profesyonelleri için oldukça önemlidir. Stres kaynaklarının belirlenmesi ve bu durumlara yönelik müdahalelerin geliştirilmesi gerekmektedir.

Araştırmamızda ebeveynlerin yoğun stres yaşadıkları görülmektedir ve literatürde bildirilen ebeveyn stres düzeyi ile paralellik göstermektedir.¹³ Chourasia (2013) yaptığı araştırmada annelerin; yoğun bakımın görünümü ve sesleri, bebeğin görünüm ve davranışları aynı zamanda anne rollerinde stres yaşadıklarını bildirmiştir.¹² Çalışır ve arkadaşlarının 2008 yılında yaptığı çalışmada annelerin babalara göre daha fazla kaygı yaşadığı saptanmıştır.⁵ Yaptığımız çalışmada Anne-Baba Stres Ölçeği alt boyutlarından biri olan Anne ve Baba Rolü puan ortalamalarında ebeveynler arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark tespit edilmiştir. Ayrıca stres toplam puan ortalamalarında anne ve babalar arasında önemli bir fark olduğu görülmektedir. Bu durum babaların yetersiz sosyal destek alması, bebeği ile ilgili yeterli bilgiye sahip olmaması, hastanede daha kısa süre kalması ve bebeğinin bakımına yeterli katılamamasından kaynaklanabilir.^{4,7,14} YYBÜ ebeveynler tarafından tanımlanan birincil stres kaynaklarının ebeveynlerin rolleri, bebeklerin davranışları ve görünümleri ile ilişkili iken yoğun bakım ortamının algılama durumu annelerin streslerini daha az etkilemektedir.^{12,15,16}

Ebeveynler bebekleri ile ilgili olarak kendilerine verilen bilgiyi yeterli bulma durumu yoğun bakımın görüntü ve sesleri alt ölçek puanı üzerinde etkili değilken bebeğin görünüm ve davranışlar ile anne-baba rolü üzerinde etkili olduğu görülmektedir. Ebeveynlerin yeterli bilgi ve destek alarak

bebeklerinin bakımına katılımının sağlandığı durumlarda ebeveyn streslerinin düştüğünü ve bebeğin bakımına keyifle katıldıklarını bildiren çalışmalar bulunmaktadır.^{17,18} Cleveland (2008) ebeveynlerin ihtiyaçlarını tespit etmek amacıyla yaptığı meta analiz çalışmasında ebeveynlerin bebekleri ile ilgili doğru bilgiyi almayı ve bebeğin bakımına katılmayı en önemli ihtiyaç olarak tespit etmiştir.¹⁹ Turan ve Ark. ebeveynlerin bebeğin bakımına katılımı sağlanarak uygulanan eğitim programının ebeveynlerin stresinin düşürülmesinde etkin bir yöntem olduğunu göstermiştir.²⁰

Kanıtlar, ebeveynlerin bebeklerine yakın olmaları ve bebeklerin bakımına katılımının hem ebeveyn hem de bebek sonuçlarını iyileştirebileceğini göstermektedir.²⁰ Russell ve Ark (2014) üç tema belirlediği kalitatif araştırmada kendi bebeklerine bakmak, beslemek ve bebeklerine kolay erişebilen ebeveynlerin daha düşük stres düzeyine sahip olduklarını bildirmişlerdir.²¹ Bu araştırmada bebeklerin doğum ağırlığının veya haftasının düşük olması nedeniyle ebeveynlerin bebeklerinin yanında olamadıkları ve günlük bakımlarını veremedikleri yoğun bakımlarda ebeveynlerin stres puanlarının daha yüksek bulunması bu durumu desteklemektedir.

Annenin demografik özellikleri ile stres seviyesi arasındaki ilişkiyi inceleyen çalışmalar oldukça farklı sonuçlar bildirmiştir. Anne yaşının yüksek olması, düşük gelire ve eğitime sahip olmasının stres düzeyini arttırdığını bildiren araştırmalar bulunmakla birlikte yüksek eğitim ve anne yaşının küçük olmasının yüksek stres ile ilişkisi olduğunu bildiren çalışmalarda bulunmaktadır. Bu araştırmada ebeveyn yaşının ebeveyn rolü üzerinde etkili olduğu görülmektedir.^{12,16,22} Ebeveyn yaşı düştükçe

ebeveynlerin anne baba rolüne yönelik stresleri artmaktadır.

Bebeklerin kilosu ve doğum haftası düştükçe ebeveynlerin stresinin arttığı görülmektedir. Literatürde bebeğin kilosu ve doğum haftasının ebeveynlerin stresini etkilemediğini gösteren araştırmalar bulunmaktadır.² Genel olarak araştırmalar belirli bir doğum haftasında gerçekleştirilmiştir ancak bu araştırma yenidoğan yoğun bakımda üç farklı düzeyde yatan tüm bebekleri kapsamaktadır. Bebeğin yattığı yoğun bakım düzeyi ebeveyn stresini tüm alanlarda etkilemektedir. Özellikle ikinci düzey yoğun bakımda bebeği yatan ebeveynler daha yüksek stres düzeyine sahiptir. Ebeveynlerin bebeklerinin hayatta kalması ile ilgili endişe duymaları nedeniyle yüksek stres yaşadığı bildirilmektedir.⁸ Howe ve ark. (2014) prematüre bebeğe sahip ebeveynlerin yüksek stres düzeylerinin ve bebekleri ile ilgili endişelerinin zaman içinde değişmediğini bildirmiştir.²³ Lefkowitz ve ark. yenidoğan yoğun bakım ünitesinde bebeği yatan ebeveynleri ile yaptığı araştırmasında annelerin %35'inde babaların %24'ünde akut stres bozukluğu, annelerin %15'inde babaların %8'inde post travmatik stres bulgularına rastlamışlardır.²⁴ Ebeveynlerin bebeğin dünyaya geldiği hali nedeniyle yaşadıkları stres düzeyleri devamlılık gösteriyor olabilirler. Bu çalışmadaki sonuçlar ile literatür de ebeveynin yüksek stresinin devam ediyor olması durumu desteklenmiş olmaktadır.

Ebeveynlerin bebeklerini ilk besleme zamanı anne ve baba rolünü etkilerken bebeğe

ilk dokunma görünüm ve sesleri, bebeği görme süresi ise görünüm ve davranışları etkileyerek daha düşük strese yol açmaktadır. Bebeğe ilk fiziksel temas genellikle tıbbi müdahaleler nedeniyle engellenir veya oldukça uzun süre ertelenir. Bu durum ebeveynlerde yetersizlik ve güvensizlik yaratabilmekte ve dolayısıyla strese sebep olmaktadır.⁵ Ebeveynlerin bebekleri ile fiziksel temaslarını sağlayarak bebeklerinin beslenmesi, bezinin değiştirilmesi veya banyolarının yapılması gibi rutinlere dahil edilmesi ebeveynlerin stresini azaltmaktadır.¹ Araştırma bulguları literatür ile benzerlik göstermekle birlikte fiziksel temasın ilk başlama zamanının önemini de göstermektedir.

Araştırmanın Sınırlılıkları

Bu araştırmanın bazı sınırlılıkları bulunmaktadır. Araştırmanın yapıldığı hastane geniş bir alana hizmet vermektedir ve hastalar farklı sosyo-kültürel özelliklere sahiptir. Kültürel özellikler bireylerin stres durumlarında etkili olabilir ancak bu araştırmada ebeveynlerin kültürel özellikleri dikkate alınmamıştır. Araştırmanın bir diğer sınırlılığını babalar oluşturmaktadır. Uzak mesafeden gelen yenidoğan bebekler ile sadece anneleri ilgilenmekte ve babalar taburculuğa kadar çok az hastaneye gelmektedir. Bu durum araştırmaya katılan babaların sınırlı sayıda olmasına neden olmuştur.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Yenidoğan yoğun bakımda bebeği yatan ebeveynlerin stresinin yüksek düzeyde olduğu ve annelerin anne-baba rolünde daha fazla stres yaşadıkları bulunmuştur. Bebeğin ikinci düzey yoğun bakımda yatıyor olması ebeveynlerde daha yüksek strese neden olmaktadır. Anne ve babalara bebekleri ile ilgili olarak yeterli bilgi verilmesi durumunda ebeveynler daha az stres yaşamaktadırlar. Bebeklerin doğum kilosu ve haftası ile ebeveynlerin stresi arasında ilişki bulunduğu,

bebeğin haftası ve kilosu düştükçe ebeveynlerin stres düzeyinin arttığı tespit edilmiştir. Ebeveyn yaşının anne baba rolü üzerinde etkili olduğu ve ebeveynin yaşı arttıkça stresin azaldığı bulunmuştur. Bebeğe ilk dokunma görüntü ve sesler üzerinde etkili iken ilk beslemenin anne baba rolü üzerinde etkili olduğu tespit edilmiştir. Ebeveynlerin bebeklerini görme süresi arttıkça bebeğin görünüm ve davranışları ile ilgili stres düzeylerinin azalmakta olduğu görülmüştür.

Hemşireler ebeveynlerin yoğun bakım ünitesinde daha uzun zaman geçirmelerini ve bebeğin bakımına katılımını sağlayarak ebeveyn stresini azaltabilirler. Hemşirelerin anne ve babaların stresörlerinin farklılık gösterdiğini ve farklı müdahalelere ihtiyaç duyduklarını bilmeleri etkin bir hemşirelik bakımı sunmalarını sağlayabilecektir. Bu

çalışmanın bulguları, yenidoğan yoğun bakımda yatan bebeklerin bakımında ebeveyn katılımını arttırmak ve desteklemek için bir hemşirelik müdahale programı geliştirmesine yardımcı olabilir.

KAYNAKLAR

- 1.Aagaard, H., & Hall, E. O. C. (2008). Mothers' Experiences of Having a Preterm Infant in the Neonatal Care Unit: A Meta-Synthesis. *Journal of Pediatric Nursing*, 23 (3), e26–e36.
- 2.Alkozei, A., McMahon, E., & Lahav, A. (2014). Stress levels and depressive symptoms in NICU mothers in the early postpartum period. *The Journal of Maternal-Fetal & Neonatal Medicine*, 27 (17), 1738–1743.
- 3.Brownw, J. (2004). Early relationship environments: physiology of skin-to-skin contact for parents and their preterm infants. *Clinics in Perinatology*, 31 (2), 287–298.
- 4.Busse, M., Stromgren, K., Thorngate, L., & Thomas, KA. (2013). Parents' Responses to Stress in the Neonatal Intensive Care Unit. *Critical Care Nurse*, 33 (4), 52–59.
5. Uludağ, A. (2012). Yenidoğan yoğun bakım ünitesinde izlenen bebeklerin annelerinde stres oluşturan faktörler; strese başa çıkmada birinci basamağın rolünün belirlenmesi. *Konuralp Tıp Dergisi*, 3, 19–26.
- 6.Çalışır, H., Şeker, S., Güler, F., Anaç, G. ., & Türkmen, M. (2008). enidoğan yoğun bakım ünitesinde bebeği yatan ebeveynlerin gereksinimleri ve kaygı düzeyleri. *Cumhuriyet Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi*, 12 (1), 31–44.
- 7.Carter, JD., Mulder, RT., & Darlow, BA. (2007). Parental stress in the NICU: the influence of personality, psychological, pregnancy and family factors. *Personality and Mental Health*, 1 (1), 40–50.
- 8.Çelebioğlu, A. (2006). Yenidoğanın hastaneye kabulünde ebeveynlerin duyguları ve hemşirelik yaklaşımı. *Journal of Human Sciences*, 1 (1).
- 9.Chourasia, N., Surianarayanan, P., Adhisivam, B., & Vishnu Bhat, B. (2013). NICU Admissions and Maternal Stress Levels. *The Indian Journal of Pediatrics*, 80 (5), 380–384.
- 10.Cleveland, L. M. (2008). Parenting in the Neonatal Intensive Care Unit. *Journal of Obstetric, Gynecologic & Neonatal Nursing*, 37 (6), 666–691.
- 11.Diffin, J., Spence, K., Naranian, T., Badawi, N., & Johnston, L. (2016). Stress and distress in parents of neonates admitted to the neonatal intensive care unit for cardiac surgery. *Early Human Development*, 103.
- 12.Dudek-Shriber, L. (2004). Parent Stress in the Neonatal Intensive Care Unit and the Influence of Parent and Infant Characteristics. *American Journal of Occupational Therapy*, 58 (5), 509–520.
- 13.Erdeve, Ö. (2008). Yenidoğan yoğun bakım ünitesinde yatış deneyiminin aile ve prematüre bebek üzerine etkileri. *Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Dergisi*, 51, 104–109.
- 14.Howe, TH., Sheu, CF., Wang, TN., & Hsu, YW. (2014). Parenting stress in families with very low birth weight preterm infants in early infancy. *Research in Developmental Disabilities*, 35 (7), 1748–1756.
- 15.Lefkowitz, D. S., Baxt, C., & Evans, JR. (2010). Prevalence and Correlates of Posttraumatic Stress and Postpartum Depression in Parents of Infants in the Neonatal Intensive Care Unit (NICU). *Journal of Clinical Psychology in Medical Settings*, 17 (3), 230–237.
- 16.Musabirema, P., Brysiewicz, P., & Chipps, J. (2015). Parents perceptions of stress in a neonatal intensive care unit in Rwanda. *Curatationis*, 38 (2), 1–8.
- 17.Özyazıcıoğlu, N., & Güdücü Tüfekci, F. (2009). Yenidoğan Yoğun Bakım Ünitesinde Bebekleri Bakım Alan Annelerin Kaygı Ve Umutsuzluk Düzeylerini Etkileyen Faktörlerin İncelenmesi. *Journal Of Anatolia Nursing And Health Sciences*, 12 (4).
- 18.Palma IE., Von Wussow KF., Morales BI., Cifuentes RJ., & Ambiado TS. (2017). Estrés en padres de recién nacidos hospitalizados en una unidad de paciente crítico neonatal. *Revista Chilena de Pediatría*, 88 (3), 332–339.
- 19.Pronlertaveekun, S., Prasopkittikun, T., & Sangperm, S. (2013). Factors Associated with Mothers' Participation in Care for Hospitalized Newborns. *Journal Of Nursing Science*, 31 (1).
- 20.Ramachandran, S., & Dutta, S. (2013). Early developmental care interventions of preterm very low birth weight infants. *Indian Pediatrics*, 50 (8), 765–770.
- 21.Russell, G., Sawyer, A., Rabe, H., Abbott, J., Gyte, G., Duley, L., & Ayers, S. (2014). Parents' views on care of their very premature babies in neonatal intensive care units: a qualitative study. *BMC Pediatrics*, 14 (1), 230.
- 22.Sarapat, P., Fongkaew, W., Jintrawet, U., Mesukko, J., & Ray, L. (2017). Perceptions and Practices of Parents in Caring for their Hospitalized Preterm Infants. *Pacific Rim International Journal of Nursing Research*, 21 (3).
- 23.Turan, T., & Başbakkal, Z. (2006). Yenidoğan Yoğun Bakım Ünitesi Anne-Baba Stres Ölçeğinin Geçerlilik ve Güvenilirlik Çalışması. *Hacettepe Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Dergisi*, 13 (2), 32–42.
- 24.Turan, T., Başbakkal, Z., & Özbek, Ş. (2008). Effect of nursing interventions on stressors of parents of premature infants in neonatal intensive care unit. *Journal of Clinical Nursing*, 17 (21), 2856–2866.